Ställningstagande av Undervisningssektorns etiska råd angående en avgiftsfri grundskola och penninginsamlande i skolorna 24.1.2006

Undervisningssektorns etiska råd anser, att man i grundskolan bör hålla fast vid att undervisningen och de redskap och materiel undervisningen förutsätter är avgiftsfria efter lagens bokstav och i lagens anda. I grundskolan bör det råda jämställdhet eleverna emellan i ekonomiskt hänseende både i en enskild skola och mellan olika skolor.

I skolorna har man dock allmänt samlat in pengar till bl.a. lägerskolor, sportdagar, teater- och bioföreställningar. Insamlandet av pengar har motiverats med skolornas njugga resurser. Gemensamma projekt och jippon har även ansetts stärka sammanhållningen och gemenskapen i skolan och föräldrarnas engagemang. Man har även tyckt att de befrämjar elevernas företagsamhet och ekonomiska tänkande.

Å andra sidan har man ansett penninginsamling vara etiskt betänkligt, eftersom man befarat att elevernas likvärdighet och skolornas inbördes jämlikhet försvagas. Penninginsamlandet kan dessutom i en alltför hög grad betona kommersiella värden.

Undervisningssektorns etiska råd anser, att man bör stärka skolornas möjligheter att utan utomstående finansiering arrangera lägerskolor, utfärder och besök till olika kulturevenemang.
Med samma motiveringar borde kommunerna åläggas att se till att grundskolornas elever jämlikt och avgiftsfritt har en mångsidig utrustning t.ex. för studier i gymnastik, idrott och musik. Man bör i främsta hand se till att befrämja gemenskap, ansvar och företagsamhet på ett sådant sätt som inte inbegriper penninginsamling.

Ett måttligt penninginsamlande kan i etiska rådets tycke godkännas, men man bör komma överens om principerna i detalj och den ekonomiska jämlikheten får inte rubbas. Utgångspunkten bör i normala fall vara att de insamlade medlen fördelas jämnt mellan alla de elever, som utgör målgruppen för verksamheten. De insamlade medlen bör i allmänhet inte räknas till godo i proportion till vad enskilda elever samlat in utan medlen bör fördelas jämnt enligt talkoprincipen. Deltagandet i penninginsamlingen bör vara frivilligt och likaså bör det i allmänhet vara möjligt att delta i den verksamhet som sker med de insamlade pengarna oberoende av deltagandet i insamlingen.

Någon gång kan det vara befogat att uppmuntra elever till att flitigt delta i insamlingsverksamheten med hjälp av indivduella bonusar. Då måste man se till att alla elever har jämlika möjligheter att delta i insamlandet. Det får inte uppkomma situationer där man belönar insamlingsresultatet för en elev där föräldrarnas ekonomi eller någon annan motsvarande förutsättning för arbetet blir utslagsgivande. Elevernas ekonomiska jämlikhet bör garanteras, även om principen ibland kan leda till att det uppkommer ett fripassagerarproblem. Det är skäl att minnas att eleverna kan uppmuntras till att delta aktivt och ta ansvar också på annat sätt än genom att belöna dem med individuella penningandelar.

Undervisningssektorns etiska råd fäster uppmärksamhet vid att skolorna kan vara ojämlika även om jämställdheten inom skolan förverkligas. Skolor i områden med knappare ekonomiska resurser och skolor i glesbygd har sämre möjligheter att ordna insamlingar än andra. Redan detta ger skäl till att vara restriktiv när det gäller penninginsamling.

Vid arrangerandet av en insamlig måste man komma överens om principerna för hur pengarna förvaras och förvaltas så att missbruk inte förekommer. Föräldrarna bör ha ansvar för detta och övrigt som gäller insamlingarna (tillstånd, upphovsrätt, skattearrangemang, upprätthållande av ordning).
Om man vill ha sponsorer eller företagssamarbete bör man särskilt komma överens om principerna för det. Man måste se till att det är tryggt för eleverna att delta i insamlandet.
Vid behov kan man särskilt komma överens om enligt vilka premisser pengar insamlade av någon elev kan återbetalas(bl.a. byte av skola, förändringar i familjesituationen) .
Pengar insamlade i talkoanda bör inte i vanliga fall återbetalas till den som deltagit, men till den del detta gäller en individuellt insamlad andel kan man i speciella fall överväga detta.